

2 Využít zkušeností, vytvořit vědomosti

Agnes Börsig, Michaël Kriszan, Dr. Birte Sprenger

Přes polovina obyvatelstva 25 členských států EU žije ve venkovském prostředí, na něž připadá celkem okolo 90 % celého území Evropské Unie¹. Neustálé strukturální změny v zemědělství a vyvolané silné demografické změny staví již dnes před venkovská území Evropské Unie velkou výzvu. Především nedostatek pracovních míst mimo zemědělství a pracovní perspektivy nutí mladé a vzdělané lidi k tomu, že opouštějí venkovské regiony a stěhují se do hospodářsky atraktivních oblastí.

Na pozadí agrárních strukturálních změn se i pro zemědělce stává hospodářská situace stále těžší: aby si zajistili existenční jistoty, cítí se mnoho zemědělců nuceno k tomu, aby využívali nových alternativ příjmu, jako je například přímý

prodej zemědělských výrobků nebo nabídka turistických služeb (kavárna na statku, „prázdniny na selském dvoře“ atd.).

Spolu s aktuálně vedenými diskusemi o energetické krizi a globálním oteplování se vynořují v médiích stále častěji slogany jako „Energie z orby“, „Zemědělství vytváří energii“, „Sklízíme energii – zemědělci se stanou energetickými hospodáři“, „Síla pochází od zemědělců“ nebo „Zemědělství coby elektrárna“, které ukazují, že se zde pro zemědělství otevírá perspektivní, ale ne zcela nové pole úkolů.

V některých regionech Evropské Unie, jako například v Dánsku, Německu a Rakousku, vystupuje již dnes mnoho zemědělců jako takzvaní elektrohospodáři. Vyrábějí jak suroviny pro získání

energie, tak i energii samotnou. Tím se zlepšuje nejen jejich vlastní hospodářská situace, ale přispívají tak aktivně k ochraně životního prostředí a ke zlepšení regionální tvorby hodnot. Například v regionu Horní Rakousko, kde je okolo 13 % energetické potřeby pokryto biomasou, zůstává díky energetickému využití biomasy více než 1,5 miliardy EURO kupní síly v zemi a přináší zde hodnoty. Tato kupní síla by jinak musela být vynaložena na dovoz fosilních zdrojů energie.

Pozitivní efekty pěstování a energetického využití dorůstajících surovin pro regionální vývoj vedly k tomu, že se tato oblast stala těžištěm zájmu a podpory Evropských komisí. To se ukazuje například ve schválení Akčního plánu pro biomasu² a obsahovém zaměření „Strategické směrnice Společenství pro rozvoj venkovských oblastí v letech 2007-2013“, v nichž je zdůrazněn význam zemědělského a lesního hospodářství pro rozvoj obnovitelných

energií, jakož i jejich vliv na diverzifikaci venkovského hospodářství.

Také rostoucí počet projektů podporovaných EU, jejichž tématické těžiště leží v rozvoji obnovitelných energií ve venkovských oblastech, svědčí o závažnosti, která téma posunuje na evropskou úroveň.

¹ Úřad pro úřední zveřejňování Evropských společenství (2004): Fact Sheet – Nové perspektivy pro vývoj venkovských oblastí v EU. Luxemburg.

² Komise Evropských společenství (2005): Akční plán pro biomasu. KOM (2005) 628 konečné znění.

Akční plán pro biomasu Evropské Unie

Při uskutečňování cílů Evropy, s ohledem na aspekty růstu, zaměstnanosti a trvalosti, přísluší rozhodující role energii. Vysoké ceny ropy zvýrazňují vzrůstající závislost Evropy na energetických dovozech.

Evropská Unie musí na tuto výzvu rozhodně reagovat. Centrální význam příspěvku energetické politiky při zvládnutí výzev, kterým Evropa čelí vzhledem ke globalizaci, byl potvrzen představiteli států a vlád na neoficiálním jednání na nejvyšší úrovni, které se uskutečnilo v Hampton Court v říjnu 2005.

Na tomto pozadí plánuje Komise zásadní přezkoumání energetické politiky. [...] Podstatné součásti této politiky jsou – v souvislosti se zvýšeným hospodářským růstem – nutnost snížení spotřeby energie, intenzivnější využívání obnovitelných zdrojů energie vzhledem k využitelnému potenciálu jednotlivých zemí a současně trvalost těchto zdrojů, diverzifikace energetických zdrojů a rozvoj mezinárodní spolupráce. Tyto prvky mohou posílit Evropu, snížit její závislost na energetických dovozech, zlepšit stabilitu a hospodářský růst i podpořit zaměstnanost. [...]

Evropská Komise se zavázala ve svém sdělení z roku 2004 o podílu obnovitelných energií v EU k předložení Akčního plánu pro biomasu, v němž bude objasněna nutnost koordinované koncepce související politiky. Na zasedání Rady na jaře 2004 byl přijat závěr, že obnovitelné energie mají z hlediska životního prostředí a hlediska konkurenčního podstatný význam, přičemž Evropský Parlament poukázal na to, „že využití biomasy nabízí několik výhod oproti konvenčním zdrojům energie a také určitým jiným obnovitelným zdrojům energie, zvláště relativně nižší náklady, menší náchylnost ke krátkodobým změnám počasí, podporu regionálních hospodářských struktur a zpřístupnění alternativních zdrojů příjmu pro zemědělce“.

V tomto Akčním plánu je vysvětleno, jak má být podpořeno využití energie biomasy ze dřeva, odpadů a zemědělských plodin pomocí vytvoření hospodářských pobídek a odstranění překážek, které brání vývoji trhu. Tak může Evropa snížit svoji závislost na fosilních palivech, snížit emise skleníkových plynů a oživit hospodářskou činnost ve venkovských oblastech.

Zdroj: Komise Evropských Společenství (2005): Akční plán pro biomasu. KOM (2005) 628 konečné znění

Sítě jako prostředek komunikace pro výměnu zkušeností a vědomostí

Pojem Síť je heslo, které je stále více v módě a které se používá jako nadřazený pojem jak pro materiální, tak i pro nemateriální formy spojení.

V materiálním smyslu se pojem sítě spojuje s fyzickými, resp. technickými spojeními infrastrukturálního typu, jako jsou například silnice a železnice, dálkové potrubí a také kabely ze skleněných vláken.

V nemateriálním kontextu jde spíše o sociální, komunikační a organizační sítě, které jsou vytvářeny a charakterizovány vztahy mezi lidmi.

Obě formy sítí slouží k transferu a výměně hodnot, ať už jsou to fyzické nebo nemateriální a informační hodnoty.

„Lidé, společnosti a regiony Evropy jsou vzájemně spojeni sociálními vazbami. Tyto vztahy vznikají společnými projekty, pracovními vztahy a/nebo přátelstvím. Evropské kooperační programy jako je například INTERREG, přispívají k tomu, aby se vybudovaly a dlouhodobě udržovaly sociální sítě v celé Evropě.“ [INTERREG III C East JTS (vyd.) (2006); Networks of Interregional Co-operation. Vídeň.]

Vizuálně si člověk může nemateriální síť představit jako velkou rybářskou síť, ve které lidé, instituce a podobně tvoří uzly sítě a pomocí provazů jsou vzájemně spojeni. Čím více provazů vychází z uzlů, tím silněji jsou uzly do sítě zapojeny.

Sítě se vyznačují reciprocitou (vzájemnost, při které jednotliví aktéři mají důvěru v to, že nikdo nemůže dlouhodobě jednostranně z někoho jiného/jiných profitovat), vzájemnou závislostí, slabým spojením (každý zůstává nezávislý) a nepatrným významem moci se zpravidla komplexní strukturou.

Aby bylo dosaženo dlouhodobě produktivní sítě, je důležité se snažit o stabilní, efektivní a diverzifikovanou síť. Produktivní síť spojí doposud nezávislé aktéry. Tím vzniknou předpoklady pro transfer informací. Tak se sníží nejistota a riziko, protože bude umožněna a zjednodušena komunikace a výměna vědomostí. To může vést ke změně vnímání problémů a následně k jejich řešení.

Ačkoliv počet iniciativ v oblasti bioenergie ve venkovských oblastech Evropy kontinuálně roste, existuje stále velký potenciál pro jednání. Zvláště v deseti nových členských státech Evropské Unie není tento potenciál vyčerpaný, ačkoli právě zde je ještě velká část venkovských oblastí velmi těsně spojena se zemědělstvím a vykazuje navíc vysloveně strukturální slabiny. Perspektivní koncepci a strategii pro trvalý rozvoj regionů náleží zde zvláštní význam.

Programem INTERREG III C dala Evropská Unie k dispozici podpůrný nástroj pro období 2000-2006, který „posílí inovační síly a konkurenceschopnost evropských regionů tím, že podpoří rozšíření a transfer know-how mezi regionálními politikami, nástroji a vývojové strategie, a tím vývoj regionů v hospodářské a sociální oblasti, jakož i v oblasti životního prostředí“.³

S pomocí tohoto nástroje by měl být podnícen v rámci projektu REGIOSUSTAIN

pomocí sítě kompetencí adresný transfer vědomostí a výměna zkušeností v oblasti „výroby a energetického využití biomasy pro posílení regionálních hospodářství“. Četné aktivity v průběhu doby celého projektu byly zacíleny na to, aby bylo využito cizích zkušeností, vytvořily se a spojily vědomosti a propojily lokální, případně regionální sítě.

³ INTERREG III C East JTS (vyd.) (2006): INTERREG III C v akci – Německo, Vídeň.